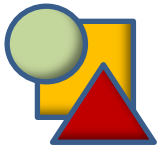

Fastighetsägarens ökade ansvar- konkret i det praktiska arbetet

SKOG 2013

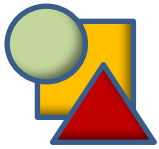
Seminarium den 22 mars 2013

Ronny Bergens

Vem är jag?

- Ronny Bergens
 - Ägare av Projektinformation AB
 - VD för Fastighetsägare i Järva
- Tidigare verksamhet
 - Teknisk chef Fastighetsägarna Stockholm
 - Förvaltningschef Stockholmsbyggen

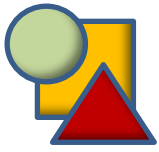
Fastighetsägarens ansvar är omfattande.

En fastighetsägare har många olika roller.

- Ägare av fastigheten
- Hyresvärd för bostäder och lokaler
- Byggherre vid ny och ombyggnad
- Förvaltare av egendomen
- Arbetsgivare för egen personal

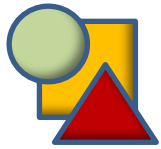
Därför berörs han av ett stort antal lagkrav, förordningar och föreskrifter och som påverkar förvaltningen fastigheten. Dessutom är fastighetsägandet inte huvudverksamhet för många.

Fastighetsägarens ansvar

Dagens program

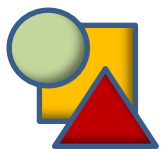
- Rättskällors ordningen
- Grundläggande lagstiftning
 - Plan och bygglagen
 - Miljöbalken
 - Arbetsmiljölagen
- Drift i befintlig bebyggelse
 - Hälsa
 - Säkerhet och förebyggande åtgärder
 - Ansvar gentemot hyresgäster / bostadsrättsinnehavare
- Ombyggnad, nybyggnad
 - Byggherreansvar
 - Rivning
 - Produktion
- Praktisk hantering av ansvarsfrågorna
 - Egenkontroll
 - Delegering av ansvar
 -

Rättkällors ordning

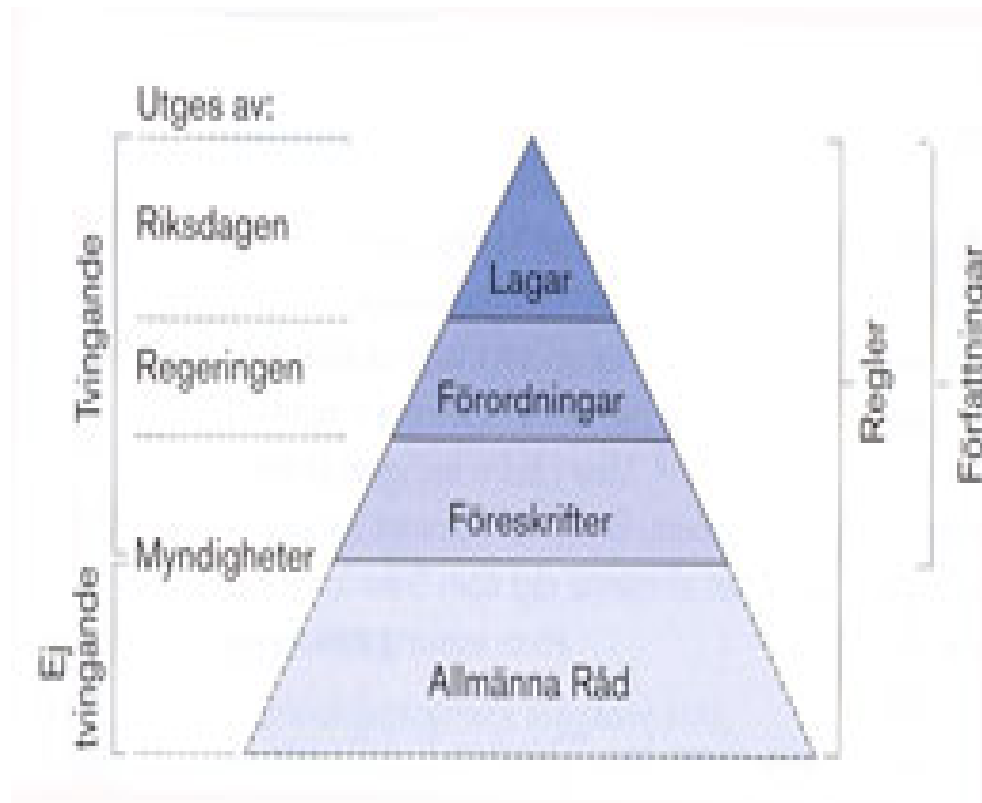

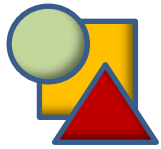
EU-direktiv måste införlivas i svensk rätt, genom omvandla bestämmelserna till nationell lagstiftning. Hur införlivningen ska ske kan medlemsstaterna till viss del bestämma själva.

Rättskällors inbördes ordning

- Nya lagar och lagändringar
Beslutas av riksdagen.
- Förordningar
Beslutas av regeringen
Innehåller detaljerade regler
om hur lagarna ska tillämpas
- Föreskrifter
Meddelas av myndigheterna
- Allmänna råd
Är inte tvingande,
Skall förtydliga innebörden i
en författning eller föreskrift

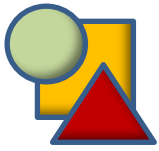
Grundläggande fri- och rättigheter

Alla svenska medborgare har samma grundläggande fri- och rättigheter, oavsett ålder, kön eller härstamning. Skyddet för fri- och rättigheterna finns framför allt i **regeringsformen**, som är en grundlag.

De är bland andra:

- Yttrandefrihet
- Informationsfrihet
- Mötesfrihet
- Demonstrationsfrihet
- Föreningsfrihet
- Religionsfrihet

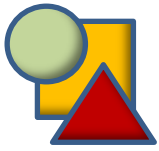

Plan och bygglagen

Bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande

Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

- Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten.
- Varje kommun ska ha en aktuell **översiktsplan**, som anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av fysiska miljön. Den är inte bindande men skall omfatta hela kommunen.
- Inom kommunen regleras bebyggelse och byggnadsverk med **detaljplaner eller områdesbestämmelser**.
- I en detaljplan ska kommunen
 1. bestämma och ange gränserna för allmänna platser, kvartersmark och vattenområden,
 2. bestämma användningen och utformningen av allmänna platser som kommunen är huvudman för, och
 3. bestämma användningen av kvartersmark och vattenområden.

Plan och Bygglagen

Byggnadsverks utformning

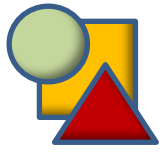
En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål,
2. ha en god form-, färg- och materialverkan, och
3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Alla regler skall gälla,

1. vid nybyggnad uppfylls för hela byggnaden,
2. vid ombyggnad uppfylls för hela byggnaden eller, om detta inte är rimligt, den betydande och avgränsbara del av byggnaden som påtagligt förnyas genom ombyggnaden, och
3. vid annan ändring av en byggnad än ombyggnad uppfylls i fråga om ändringen.

Notera att kravet kring hinder mot tillgänglighet till eller användbarhet av lokaler dit allmänheten har tillträde alltid ska avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa.

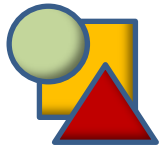

Plan och Bygglagen

Byggnadsverks tekniska egenskaper

Ett byggnadsverks tekniska egenskapskrav omfattar

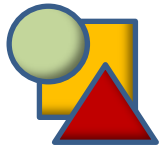
1. bärförmåga, stadga och beständighet,
2. säkerhet i händelse av brand,
3. skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön,
4. säkerhet vid användning,
5. skydd mot buller,
6. energihushållning och värmeisolering,
7. lämplighet för det avsedda ändamålet,
8. tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, och
9. hushållning med vatten och avfall.

Miljöbalken

- Miljöbalken ska tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter, oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan.
- Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet av vad slag det må vara och som kan få inverkan på miljön eller människors hälsa, är skyldiga att iaktta de förpliktelser som följer av miljöbalken.
- Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön, ansvarar för detta till dess skadan eller olägenheten har upphört eller avhjälpes i den omfattning som kan anses skäligt. Alternativt kan skyldighet uppkomma att ersätta skadan eller olägenheten.

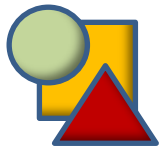

Miljöbalken

Den som bedriver verksamhet ska:

- utföra skyddsåtgärder, iaktta begränsningar och vidta de **försiktighetsmått** som i övrigt behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.
- ska alla **hushålla** med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning
- skaffa sig den **kunskap** som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Arbetsmiljölagen

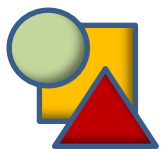
1977:1160

Här finns regler om skyldigheter för arbetsgivare och andra skyddsansvariga om att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet.

Dessutom regleras om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare, till exempel regler om skyddsombudens verksamhet.

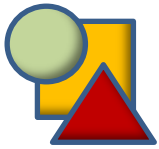
Arbetsmiljön omfattar alla faktorer och förhållanden i arbetet:

- tekniska
- fysiska
- arbetsorganisatoriska
- sociala
- arbetets innehåll

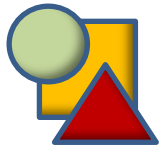
Ansvar

- Arbetsgivaren är skyldig att se till att klimatet i arbetslokalerna följer lagstiftningen.
- Till det kontroll och åtgärd av den fysiska miljön hör till det löpande skyddsarbetet som en del av det systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1.
- Installationerna skall underhållas så att de behåller sin funktion, enligt AFS 2009:02 (114 §). Åtgärder som inte kan genomföras omedelbart skall tidsplaneras, till exempel i den årliga handlingsplanen

Ansvar i hyrd lokal

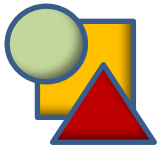
- För hyrda lokaler gäller samma ansvar för arbetsmiljön, men här bestäms ansvaret av hyresavtalet med hyresvärden.
- Fastighetsägaren har ett ansvar, i och med att Arbetsmiljöverket kan förbjuda att fastigheten hyrs ut om den saknar möjligheter att ge god arbetsmiljö, enligt AML 7:8.
- Om fastigheter inte uppfyller ställda krav enligt lag och avtal kan man ev. begära ersättning eller skadestånd enligt hyreslagstiftningen.
- Det ligger i arbetsgivarens ansvar att vid inhyrning av lokaler kontrollera att de kan uppfylla arbetsmiljökraven.
- Byggherre och projektörer har ett särskilt ansvar att vid projekteringen se till att byggnaden kan uppfylla reglerna.

Fastighet med arbetslokaler

Vid brister i en fastighet med arbetslokaler kan man enligt AML använda tvångsmedel mot hyresvärden. Det är inte fråga om ett generellt ansvar utan ansvaret faller ut först efter ett ingripande från Arbetsmiljöverket.

- Bristerna kan exempelvis vara i form av trånga utrymmen, ohälsosamma luftförhållanden eller bristfälliga transportmöjligheter.
- Om Arbetsmiljöverket anser att det behövs åtgärder för att förebygga ohälsa eller olycksfall kan myndigheten utfärda ett förbud mot upplåtaren att hyra ut lokalen till den aktuella verksamheten (7 kap. 8 § AML).

Skillnaden mellan arbetsmiljöansvar och straffansvar

Skyddsansvaret

Skyldighet att vidta förebyggande åtgärder för att arbetsmiljön skall bli tillfredsställande enligt arbetsmiljölagen

Arbetsgivaren har ansvaret och är skyldig att vidta alla rimliga åtgärder som behövs för att skydda sina arbetstagare mot ohälsa och olycksfall.

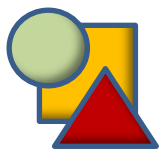
Straffansvaret

Innebär att i efterhand fastställa vem som skall hållas ansvarig för en olycka/tillbud.

Ansvarskrav måste riktas mot en fysisk person och kan inte riktas mot en juridisk person

Vid prövningen beaktas om de skyldigheter en fysisk person fått motsvaras av tillräckliga befogenheter, ekonomiska resurser samt tillräcklig kompetens.

För straff krävs att personen handlat uppsåtligt eller oaktsamt

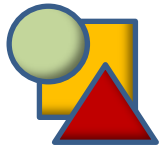
Hälsa och säkerhet och förebyggande åtgärder

Ett stort ansvar läggs på fastighetsägare för att skydda egen och andras egendom, personers hälsa och säkerhet samt att skydda naturen.

Omfattning

- Brand och olyckor
- Ohälsosamma förhållanden
- Störningar och föroreningar
- Tomt och byggnad
- Skadlig miljöpåverkan

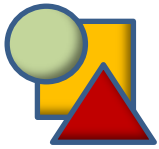
Hälsa och säkerhet och förebyggande åtgärder

Brand

Lagen om skydd mot olycksfall(SFS 2003:778)

Skyldigheter för ägare och nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar

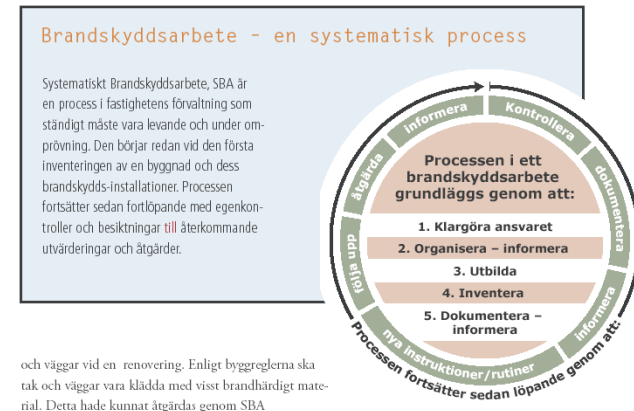
*2 § Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att **förebygga** brand och för att hindra eller **begränsa** skador till följd av brand.*

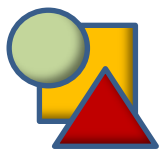
Hälsa och säkerhet och förebyggande åtgärder

Vilka brandkrav gäller för fastighetsägaren?

- Förhindra brand
 - Ordning och reda
 - Brandskyddsredogörelse
 - Sotning
 - Brandskyddskontroll
 - Brandfarliga och explosiva varor
- Hindra spridning
 - Brandvarnare,
 - Brandcellsindelning, Brandvägg
- Trygg utrymning
 - Brandbalkonger,
 - Fria trappvägar
- Underlättande av släckning
 - Rökluckor, lokal kännedom
 - Brandsläckningsutrustning,

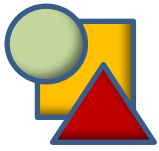

Information till boende om vad som alla skall göra och varför

Olyckor

- Anordning för uppstigning på tak
- Motordrivna anordningar
 - Motordrivna portar
 - Sopsäcksväxlare
- Pannanläggningar tryckkärl värmepannor
- Brunnar och bassänger
- Kemiska produkter
- Lekplatser

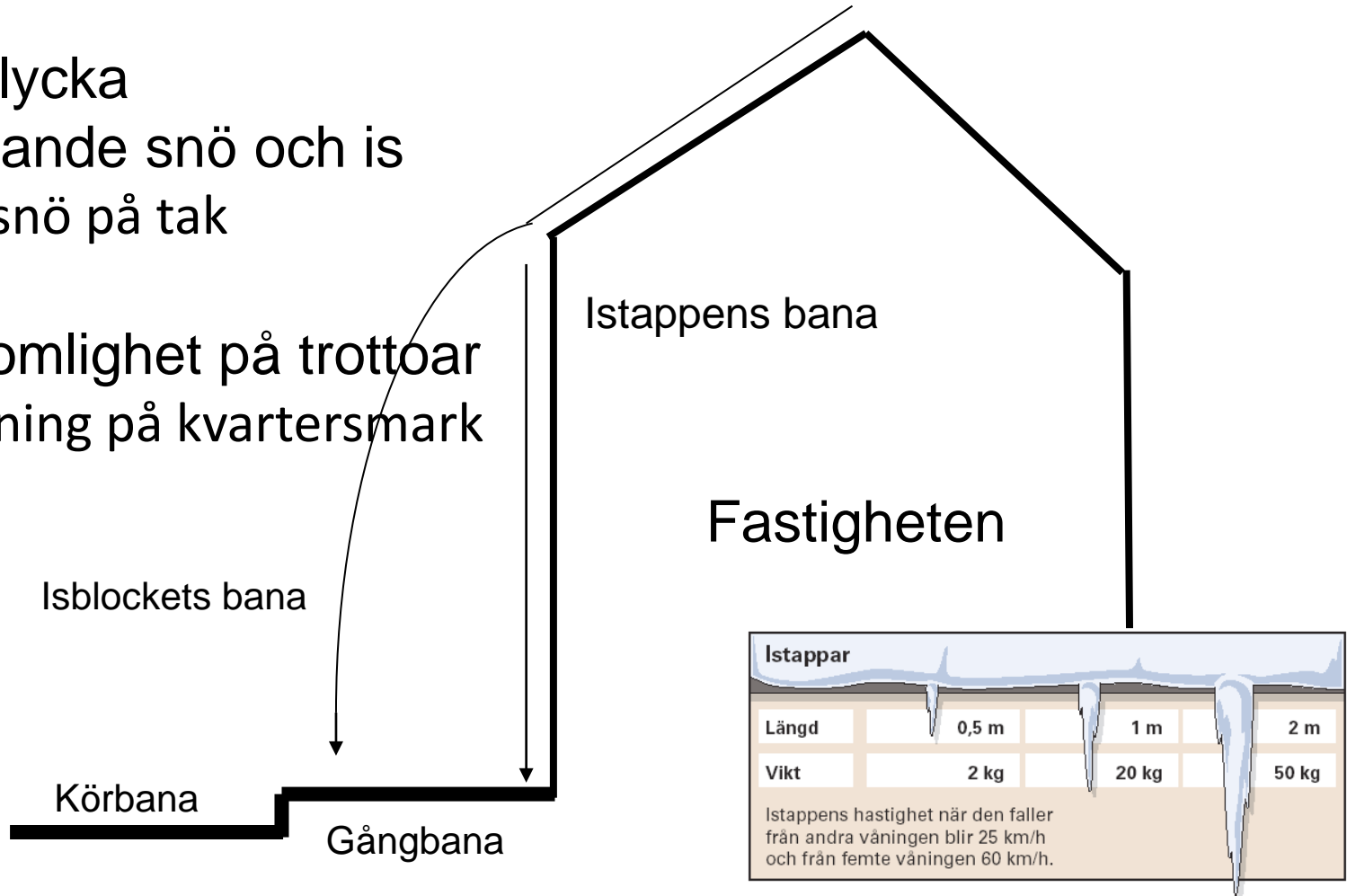

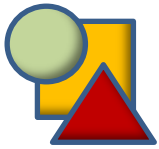
Is/snö från taket

Lagen om skydd mot olycksfall(SFS 2003:778) ,Ordningslagen

Risk för olycka

- Nedfallande snö och is
Is och snö på tak
- Framkomlighet på trottoar
Snöröjning på kvartersmark

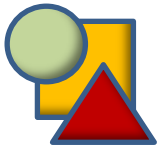
Hälsa och säkerhet och förebyggande åtgärder

Ohälsosamma förhållanden

Fastigheten får inte innebära någon olägenhet för människors hälsa eller miljö. I detta avsnitt beskrivs bland annat inomhusmiljö och farliga ämnen.

- Olägenheter för människors hälsa
- Ohyra och skadedjur
- Hygienutrymmen
- Antal boende
- Husdjur
- OVK
- Växtskyddsmedel
- Avfallshämtning
- PCB Inventering

Hiss

BOFS 2006:26 H10

Omedelbara säkerhetskrav

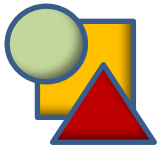
- Årlig säkerhetsbesiktning
- Tät korgdörr vid schaktdörr (i arbetslokaler senast 2012)

Centralt är vad är ombyggnad:

- Styrsystem
- Apparatskåp
- Hissmaskin
- Förändring/byte av hisskorgen

Tio-punktsprogrammet vid ombyggnad:

- Manöverpanel anpassad till handikappade
- Belysning inkl. nödbelysning
- Akustisk våningsvisare
- Dubbelriktad nödtelefon med 24 timmar service
- Petsäkra lås och dörr kontakter
-

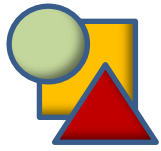
Ohälsa

Miljöbalken, Socialstyrelsen SOSFS 2005:15 inomhustemperatur m.fl. allmänna råd.

En bostad skall

- Ge **betryggande skydd** mot värme, kyla, drag, fukt, buller, radon, luftföroreningar och andra liknande störningar
- Ha tillfredställande **luftväxling**
- Medge tillräckligt med **dagsljus**
- Hållas tillfredställande **uppvärmd**
- Ge möjlighet till god personlig **hygien**
- Ha tillång till erforderlig mängd **vatten** med godtagbar kvalitet.

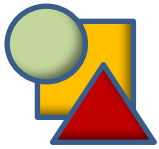
Inomhusmiljö

Miljöbalken (1998:808) 9 kap 1 och 3§§

Bostäder och lokaler ska användas på sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

- Egenkontroll
- Inventering av inomhusmiljön t.ex. MIBB
- Temperaturmätning
 - Lufttemperatur under 20 °C
 - Lufttemperatur över 24 °C
 - Golvtemperatur under 18 °C

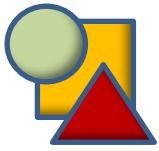

Obligatorisk ventilationskontroll

OVK- intervallerna är för:

- Daghem, skolor, vårdlokaler och dylikt, 3 år
- Flerbostadshus, kontorsbyggnader och dylikt med från- och tilluftsventilation, 3 år
- Flerbostadshus, kontorsbyggnader och dylikt med frånluftsventilation, 6 år
- Flerbostadshus, kontorsbyggnader och dylikt med självdragsventilation, 6 år

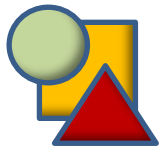
Ohyra

Miljöbalken 9 kap 9§, Jordabalken 12 kap. 17§, Bostadsrättslagen 7 kap 12 §

Håll byggnader, lokaler och anläggningar fria från ohyra och vidta åtgärder mot skadedjur som kan vålla sanitär olägenhet.

Egenkontroll

- Regelbunden tillsyn

Radon

Miljöbalken, Socialstyrelsen (SOSFS), Arbetsmiljöverket (AFS)

Radon är en gas som sönderfaller i radondöttrar. Dessa ger ifrån sig strålning som är farlig för hälsan.

Radon i bostäder kan komma från tre olika källor:

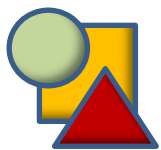
- Marken under och runt om huset
- Byggnadsmaterialet
- Vatten som används i hushållet

WHO anger referensvärde för radon: 100 Bq/m^3 och aldrig över 300 Bq/m^3

- **Riktvärde i Sverige under 200 Bq/m^3**

Egenkontroll

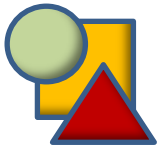
- Mätning under vintern med dosor i lägenheterna

Farliga ämnen

Förordning om PCB m.m., AFS 2006:01,

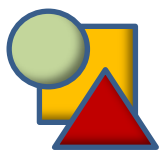
- PCB
 - Inventering av PCB
 - Omedelbart omhändertagande
- Asbest
 - Analys / kartläggning
 - Anmälan/tillstånd för rivning
 - Rivning med behörig personal
- Freon
 - Byt äldre vitvaror
 - Lämna skrotet till återvinningen
- Radon

Störningar och föroreningar

En fastighetsägare svarar för att fastigheten inte utgör en risk för människors hälsa eller miljön. Genom att aktivt utöva egen kontroll enligt miljöbalken förebygger fastighetsägaren att risk för människors hälsa eller att en miljöskada uppkommer.

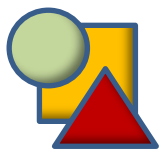

Störningar och föroreningar

- Buller
- Förebygga föroreningar
- Avfall
- Sprängning grävning
- Föroreningar
- Efterbehandling
- Akuta förorening

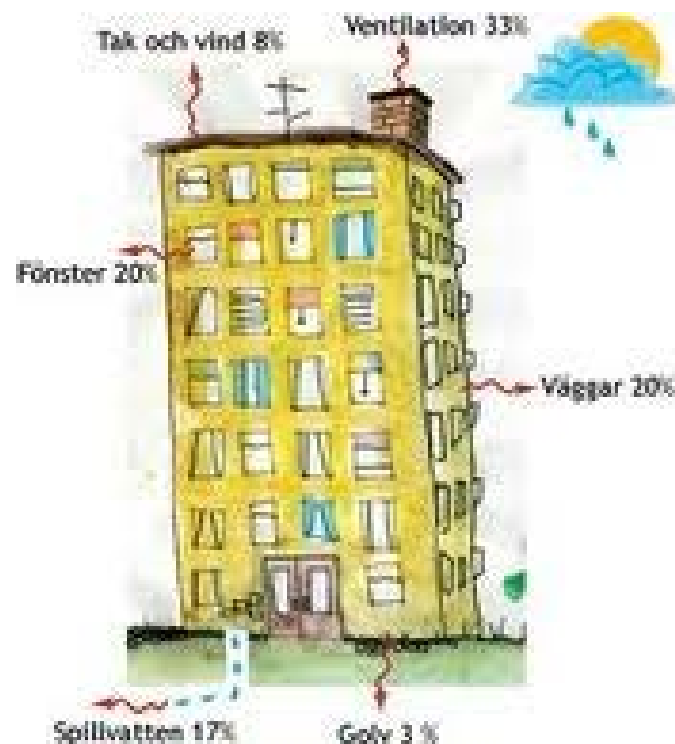

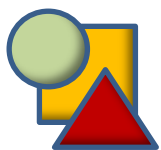

Tomt och byggnad

Fastighetsägaren har ansvar för att fastigheten vårdas och att byggnadens karaktärsdrag bevaras.

- Vård av tomt och byggnad
- Varsam ändring
- Uppsättning skyltar mm

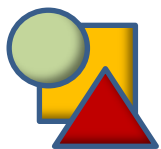

Skadlig miljöpåverkan

Fastighetsägaren har ansvar för att avfallshandlingen inom fastigheten är väl ordnad, uppfyller de myndighetskrav som finns samt svarar för att fastigheten inte utgör en risk för miljön.

- Avfallsbehållare
- Återvinning
- Farligt avfall
- Elavfall
- Cisterner
- Köldmedia och haloner
- Freon
- Energideklarationer

Avfall

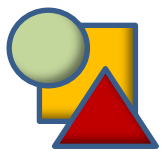
PBL , Boverkets Byggregler (BOFS), MB, Avfallsförordningen, Producentansvarsförordningar

Fastighetsägaren har ansvar för att avfallshanteringen inom fastigheten är väl ordnad, uppfyller de myndighets-krav som finns samt svarar för att fastigheten inte utgör en risk för miljön.

Minimera skadlig miljöpåverkan genom:

- Avfallsbehållare för sortering
- Återvinning
- Farligt avfall
- Elavfall
- Cisterner
- Köldmedia och haloner
- Freon
- Energideklarationer

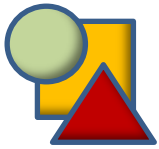
Ansvar mot hyresgäster och bostadsrättsinnehavare

Hyreslagen (JB 12 kap)

I hyreslagen regleras vilka rättigheter och skyldigheter hyresvärden och hyresgästen har. Bland annat finns regler om lägenhetens skick och vad som gäller vid störningar.

- Brukbart skick
- Ohyra
- Lägsta godtagbara standard
- Störning
- Uppgift om hyresvärd

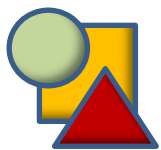
Ansvar mot hyresgäster och bostadsrättsinnehavare

Hyresgästinflytande vid förändringsarbete (18 d §)

Fastighetsägaren måste ha godkännande för att får utföra

- standardhöjande åtgärder med "inte obetydlig inverkan" på lägenhetens bruksvärde
 - Kräver godkännande av berörda hyresgäster
- åtgärder som medför en inte oväsentlig ändring av en bostadslägenhet
 - Kräver godkännande av berörda hyresgäster
- Åtgärder på gemensamma delar
 - Kräver enkel majoritet

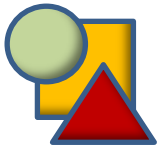
Ansvar mot hyresgäster och bostadsrättsinnehavare

Bostadsrättslagen

Bostadsrättslagen regleras bland annat vilka rättigheter och skyldigheter som bostadsrättsföreningen resp. bostadsrättsinnehavaren har vad gäller exempelvis lägenhetens skick och vid störningar.

- Brukbart skick
- Gott skick
- Skyldighet att reparera
- Ohyra
- Störning

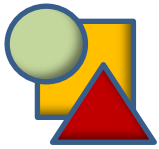

Ansvar mot hyresgäster och bostadsrättsinnehavare

Skyldighet och ansvar enligt andra lagar

- Ansvar för viss brottslig verksamhet
- Personuppgiftslagen
- Diskriminering

Byggherreansvar

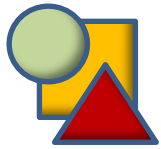
Byggherre är den som för egen räkning utför eller låter utföra byggnadsrivnings- eller markarbeten.

Byggherren har ett juridiskt ansvar gentemot det allmänna, mot grannar, mot dem som förvärvar byggnaden eller har rättigheter i den samt mot avtalsparter i byggprocessen.

Byggherren behöver inte äga fastigheten som bebyggs

- Innan byggstart
- Under byggtid
- Drift
- Rivning

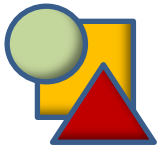

Byggherreansvar – arbetsmiljö

Byggherren har det grundläggande ansvaret för att under planering och utförande beakta arbetsmiljön.

Byggherren ansvarar också för att

- dokumenten förhandsanmälan, arbetsmiljöplan och dokumentation upprättas,
- utse en byggarbetsmiljösamordnare för planering och projektering,
- utförandet av byggnads- och anläggningsarbetet samordnas ur arbetsmiljösynpunkt,
- utse byggarbetsmiljösamordnare för utförandet av byggnads- och anläggningsarbetet.

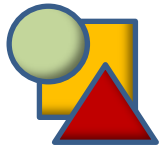
Byggarbetssamordnare

Byggherren ska utse lämplig byggarbetsmiljösamordnare (BAS), dels för planering och projektering (BAS-P) och dels för utförandet av arbetet (BAS-U).

- BAS kan vara en fysisk eller en juridisk person.
- Byggherren kan också utse sig själv men måste alltid göra ett aktivt val.

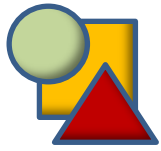
Att utse en BAS befriar inte byggherren från ansvar för de uppgifter BAS ska utföra.

Uppgifter och krav på kompetenskrav för BAS började gälla den 1 januari 2010.

Tillgänglighet är ett krav

Krav på "enkelt avhjälpna hinder", Plan och bygglagen (PBL) 8 kap 2 § andra stycket och 12 § andra stycket. Boverket har gett ut tillämpningsföreskrifter, BFS 2011:13 HIN 2.

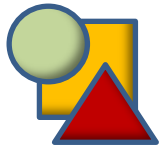

Byggherreansvar

Innan byggstart

- Bygganmälan
- Bygg/Marklov
- Fornlämningsinventering
- Byggsamråd
- Kontrollplan
- Kontrollansvarig
- Rivnings/Schaktlov
- Byggförsäkring

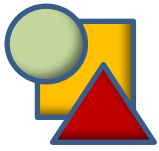
Överlåta arbetsmiljöansvar på entreprenör

Vid entreprenader kan ansvaret överlåtas om

- uppdraget är självständigt
- förutsättningarna var kända före kontraktsskrivning
- entreprenören är fri att planera utifrån förutsättningarna.

Har uppdragsgivaren begränsat förutsättningarna så att uppdraget inte kan utföras i enlighet med arbetsmiljölagstiftningen kan inte arbetsmiljöansvaret överlåtas

.

Byggherreansvar

Åtgärder som kräver bygglov / bygganmälan

Åtgärd

Bygglov Bygganmälan

Bygga till

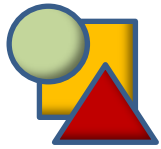
○ Alla tillbyggnader, även altan om den är 0,5 m över mark	ja	ja

Reparera / underhålla

○ ej skyddsklassade hus	nej	nej
○ skyddsklassade hus	ja	ja

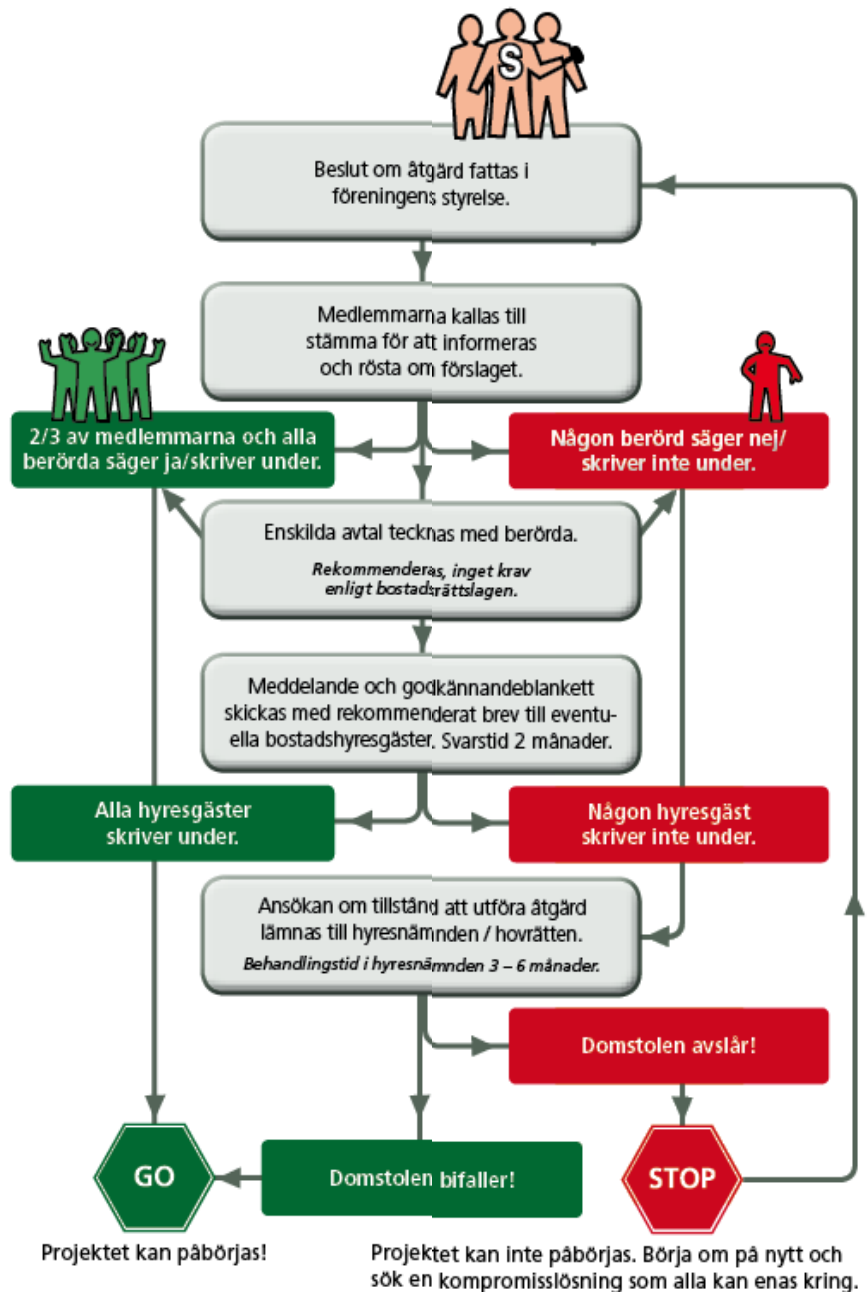
Ändra befintlig byggnad

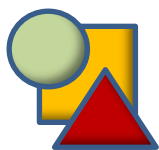
○ Ändring av byggnadens yttre	ja	nej
○ Ändring av byggnadens inre	nej	ja
○ Ändring av användandet	ja	nej
○ Ändring av planlösning,	nej	ja
○ Ändring av bärande konstruktion	nej	ja

Beslut från boende

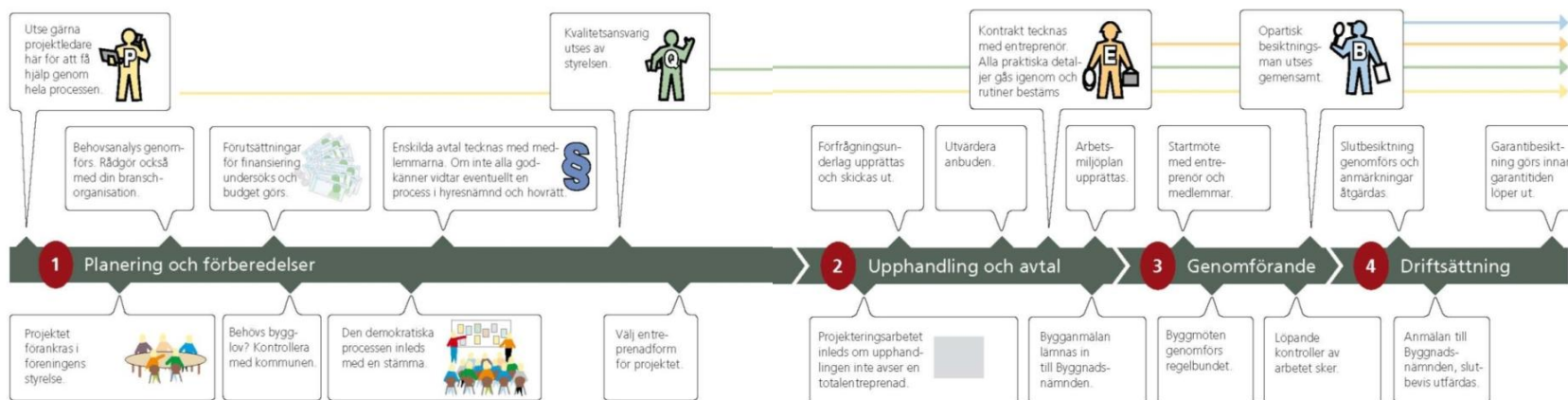
- Information
- Överenskommelse
- Avtal
- Uppföljning

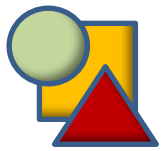

Byggprocessen följer bestämda principer!

Plan och bygglagen, BOFS

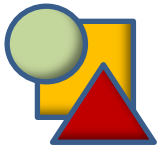

Byggherreansvar Under byggtid

- Tekniska krav vid ombyggnad
- Skyddsrum
- Samordning arbetsmiljö
- Arbetsmiljösamordnare

Kvalitetssäkring

Kontroll

- Följer projektet olika faser
- Kontrollerar att utförandet av dolda delar uppfyller samhällets och upphandlingens krav.

Krav på kontrollant

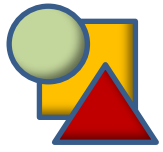
- Sakkunnig
- Fristående
- Väljs och betalas av beställaren

Besiktning

- Utföres då funktion eller process är slutförd
- Granskning av att funktionen uppfyller ställda krav.

Krav på besiktningsman

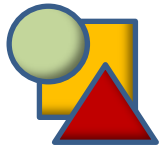
- Sakkunnig med lång erfarenhet
- Väljs av beställare och entreprenör gemensamt
- Betalas av parterna

Byggherreansvar Rivning

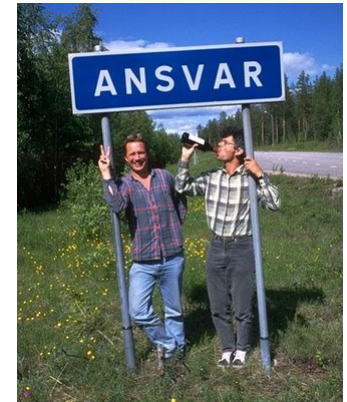
- Rivningslov
- Rivningsanmälan
- Kvalitetsansvarig rivning
- Godkännande av rivning
- Kontroll av byggherre

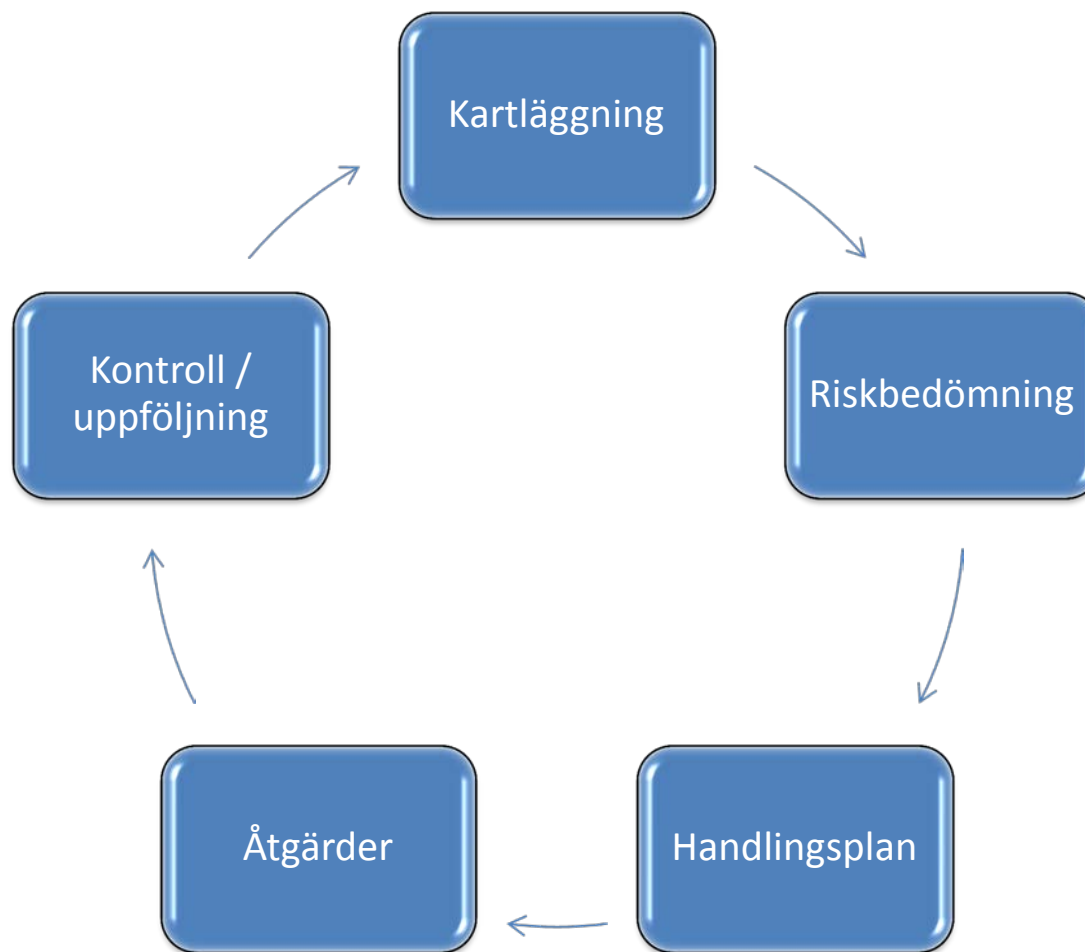
Delegering av ansvar

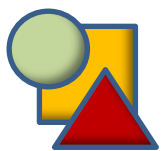
- Behov finns av att delegera arbetsuppgifter och således också det ansvar som följer. Den som får ett ansvar delegerat till sig ska **ha tillräckliga kunskaper, befogenheter och resurser** för att utföra uppgiften..
- Ansvaret ska vara klart definierat. Personen ska klart veta sin befogenhet samt också vilka resurser som finns att tillgå.
- Personen ska också veta vilken lagstiftning som styr verksamheten, vilka myndigheter som är tillsynsmyndigheter samt om ansvaret för uppgiften går att delegera vidare.

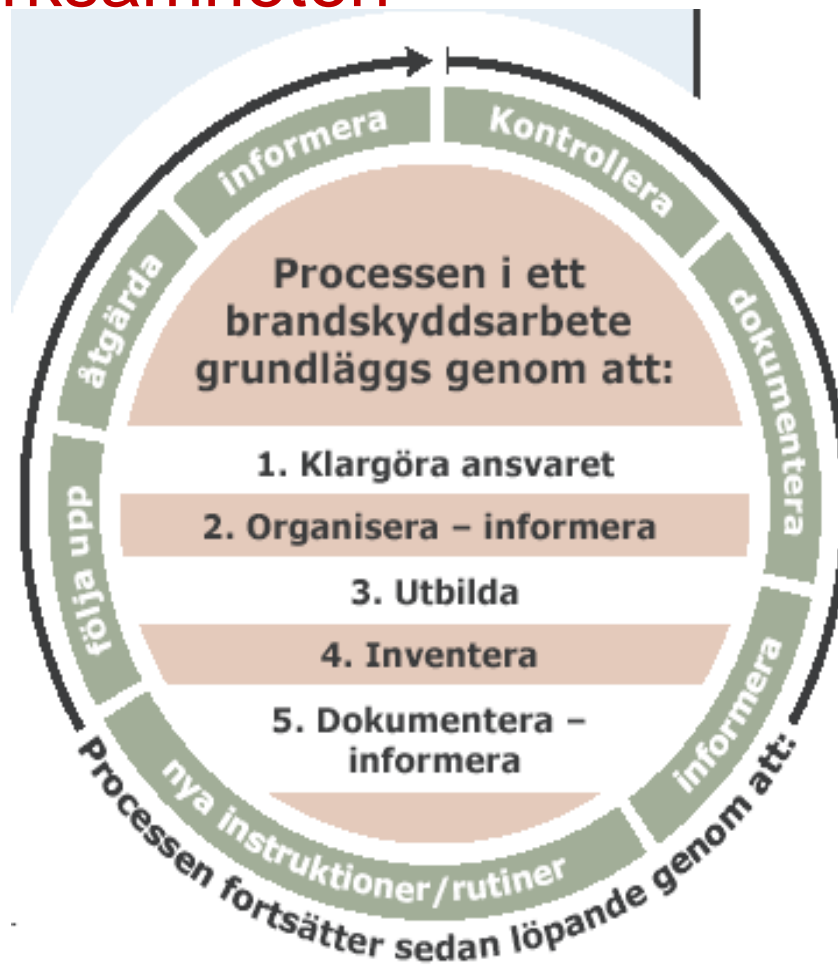
Systematiskt arbete

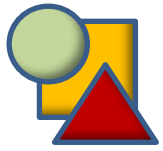

Egenkontroll

Uppföljning av verksamheten

Exempel från Brandansvaret

Tack